

Sadık YALSIZUÇANLAR ile
Şehirlerin Göbeğine Edebî Mühürler

Röportaj: Mehtap Altan

Sevdiğim bir âriften ödünç alayım: "Ayrılığa ulaşabilseydik, ona kendi acısını tattırırdık." İnsanın üzerine, yaşadığı kentlerin kokusu siner ve mutlaka o kentin dağının, taşının, kavgasının ve teslimiyetinin taşı girer ayakkabısının delik yerlerinden!

Edebiyat, şehirde kültür havzaları oluşturuyor. Bizde dolaylı ya da doğrudan şehir kültürüyle ilgili kitapların azlığı çok üzücüdür. Şehir kitaplığı deyince bizde üç bilemediniz beş kitap sayabiliyoruz. Şehrin mimarisini, mutfağını, insanlarını, tarihini, sokaklarını, taşlarını, ağaçlarını, günlerini, gecelerini anlatan kitapları kastediyorum. Ama edebiyatın dolaylı biçimde şehrin kültürünü derinden etkileyen bir boyutu var. Bu da çok önemlidir."

Edebî topraklarda duygu işçisi olan her insanın kendine sakladığı, kendini anlatan birkaç cümlesi vardır. Bize, bizim de bilmediğimiz sizi özetleyen birkaç cümle kurar mısınız?

Sevdiğim bir âriften ödünç alayım "Ayrılığa ulaşabilseydik, ona kendi acısını tattırırdık." İnsanın üzerine, yaşadığı kentlerin kokusu siner ve mutlaka o kentin dağının, taşının, kavgasının ve teslimiyetinin taşı girer ayakkabısının delik yerlerinden! Bilirsiniz, yazarların manevi anlamda giydiği ayakkabılar vardır; öykülerinin kuyusuna inebilsin diye düşünceleri.

Bize biraz şehirlerinizden ve size kattığı ve sizden aldıklarından bahsedebilir misiniz?

Üç şehrim oldu. Malatya, Hatay(Dörtyol) ve Ankara... İstanbul da eklendi onlara. Ama kendimi hâlâ bu üç şehirde buluyorum. Tuhaftır, Ankara pek sevilmez. Soğuk, asık yüzlü bilinir. Bana öyle değil. Hacı Bayram gibi bir güzelin şehridir öncelikle. Ankara'yı sevmek için bu neden tek başına yeterlidir. Ankara'da öğrencilik yapanlar Ankara'yı çok severler.

İstisnaları dışında Ankara'da yaşamayı yeğlerler. Ben öyleyim. Arada İstanbul, Sivas ve İzmir kaçamakları olmasına rağmen dönüp dolaşıp Ankara'ya geldim. Ama sanırım benim yaşamımda hep belirleyici olan Malatya'dır. Çocukluğumdan heybemde biriktirdiğim ne varsa bu şehirden. Çok samimi, çok sıcak, çok güzel, çok saf ne varsa. Sadece bunlar tabi. Çok acılar da birikmiş. Acılardan bir yaz kurduk, onarıyoruz, diyor şair. Malatya biraz da öyle bir şeydir bende. Babamın işlettiği sinemalarda seyrettiğim filmler...Yazlık Melekbaba sinemasında gazoz ve ayçiçeği satışım. Teşrifatçılık yapışım. Evimizin önündeki dut ağacı. B.klu derede boğulan çocukların yüzleri. Yetim kız Bico'nun canımı gittikçe daha çok yakmış olan öyküsü. Komşularımızdan Naylon Emine. O'nun trajik hikâyesi... Suset. Muhlise teyze. Annemin gizli gizli ağlayışı. Yeni Cami'de kıldığımız teravihler. Davulcu Hasan'la babamın belediye çarşısındaki asmaaltında yaptığı muhabbetler...Gavur Hakkı'nın konağı. Bahçesinden erik aşırmamız. Bekçinin yakalaması. Korkular...Sonra al karısı. Kabuslar...

Mahallemizdeki ahşap, küçük mescitte kıldığımız namazlar...İlkokul aşkı. Sonra Dedem Sadık Baba... Eski Malatya'daki Ulu Camie bizi götürüşü. Cuma'dan dönerken cebindeki renkli fasulye şekerlerini özenle çıkarıp verışı...Sonra babaannem. Yaşlandıkça beli bükülen, iki büküm olan...Boncuklu yazmasına cezbelendiğinde kan sıçrayışı...Büyük halamın ağlayarak söylediği Yunus ilahileri...Sonra evimizin seçim zamanları CHP seçim bürosu haline gelişi... Muazzez Turing'in Karaoğlan şarkısı...Belediye başkanı, babamın yakın dostu Nuri amcanın gerilimi...Sonra dayım Neco. Cinayetleri. Tutukevleri...Anneannemle ziyarete gidişlerimiz... Morgta onu teşhis edişim...

Yengemin o hiç aklımdan çıkmayan yüzü...Offf neler neler...Dört yol ise gençlik çağımanın ilk evresini renklendirmişti. Burada edebiyatla temasım başladı belki de. Türkçe öğretmenim Turan Gültekin'e çok şey borçluyum. Gerçek yazarlarla, edebiyatla tanıştırdı bizi. Oradan bir yıl sonra kanlı, kirli bir darbenin kâbusunun çökeceği Ankara günleri başladı. Kocatepe yakınındaki öğrenci evi,.. Huzur apartmanı. Sonra 12 Eylül kâbusu. Sonra ilk öykü, Ana. Sonra Maltepe Barınak otelde resepsiyonistlik. Beytepe kampüsünde Divan Edebiyatı, Halk Edebiyatı dersleri...Fuzuli'nin Su kasidesi...Sonra sonra...

İlk kitabınız Şehirleri Süsleyen Yolcu'nun ismi dikkatimi çekti. Şehirler, kaldırımların minnisinde saklar öykülerini ve tarihini. İnsanlar gibi şehirlerin de bir karakteri, bir rengi, bir sesi vardır. "Resmi belge nispeten cansız ve kurudur, yorumladıkça hayat kazanır, ama hatırat ve edebi eserler kendiliğinden bir canlılığa sahiptirler." Sayın Yalsızıçanlar, edebiyatın ya da edebî eserlerin şehir tarihindeki rolü nedir?

Doğrusu ona pek aklım ermiyor. Ama şehrin gönül olduğunu okumuştum. Hz. Mevlana, 'köyden şehre göç etmek gerek' diyor. Köy nefis, şehir ise gönül demek ki...Şehirleri Süsleyen Yolcu, benim ilk göz ağrım. Seksen yılının başlarından itibaren yazdığım öykülerin bir kısmı o kitapta bir araya gelmişti.

Aslında şehirleri süsleyen değil, şehirleri arındıran, yeniden kuran yolcu demeliymişim. Ama öyle esmişti. Edebiyat, şehirde kültür havzaları oluşturuyor. Bizde dolaylı ya da doğrudan şehir kültürüyle ilgili kitapların azlığı çok üzücüdür. Şehir kitaplığı deyince bizde üç bilemediniz beş kitap sayabiliyoruz. Şehrin mimarisini, mutfağını, insanlarını, tarihini, sokaklarını, taşlarını, ağaçlarını, günlerini, gecelerini anlatan kitapları kastediyorum. Ama edebiyatın dolaylı biçimde şehrin kültürünü derinden etkileyen bir boyutu var. Bu da çok önemlidir.

Sayın Yalsızıçanlar, anason kokusu ve çocukluğunuz desem?

Evet...Çocukluğumun ve ilk gençlik yıllarımın kokusu... Rakı özellikle...Rakı çok içilirdi. Ondan önce aslında bebekken annem çok ağlayınca anason kaynatıp içirmiş. Anasonun damağında izleri çoktur. Susmak bilmezdim, derdi annem. Rahmetli çok çekmiş benden. Anason içirirdim ama nafile derdi. Sonradan tabi bizim ailemiz çok enteresan bir yapıya sahip. Dedem rahmetli yani babamın babası ve babaannem çok müteyeyyin insanlardı. Dervişlerdi.

Dedemin derviş arkadaşları gelirdi eve sık sık. Zikir açarlardı. Babaannem müthiş bir kadındı. Hak aşığı biriydi. Çok dikkatli yaşardı.

Saç sobada meşe odunu yakar, közüyle soğanlı bulgur aşısı pişirirdi mangalda, mavi çinko çaydanlıkta çay demlerdi. Tandır ekmeğini ıslatırdı. Yer sofrasında tahta kaşıkla bulgur aşısı yerdik. Beş-altı yaşlarındaydım. İki odalı bir evdi. Duvarı kerpiç, üstü toprak dam. Yer pardaklanırdı, mis gibi toprak kokardı. Çok mütevazı bir yaşam sürüyorduk. Babam tabi farklı bir dünyada yaşıyordu. CHP'li. Sinema işletiyor. Başka işler yapıyor. Yakışıklı bir adamdı. Annemi çok aldatıyordu. Annem aşktan çok acı çekiyordu. Sonradan sonradan farkına vardım. Bu günlerde genzime sinen koku anason...

Garip, Küf ve ardından Huruf başlığı altında öyküleriniz üç cilt halinde toplu olarak yayımlandı. Sessizlik ve yalnızlık öykülerinizin ana temasını oluşturuyor. Rüya ise öykülerinizin soluğunu okuyucuya sağaltan asıl tema. Öykülerinizi bir kurala, teknik bir sınırlamanın akademik çağrısına uymadan yazıyorsunuz. Geleneksel, klasik, modern, postmodern ve menkıbe gibi. Bu anlamdaki özgürlüğü size sağlayan neydi? Bize biraz yazmak eyleminizden bahsedebilir misiniz?

Haklısınız, dağınık, geldiğince, öylesine yazıyorum. Yer yer savruklaşıyor kalem. Pek öyle kurallara, tanımlara, sınırlara uymuyorum yazarken. Ara türlere çok inanıyorum. Ne anlatıyorsanız öyle anlatıyorsunuz. Yani dilinizi, kurgunuzu, biçiminizi içeriğiniz belirliyor. Bir de kurarak, planlayarak yazmam. Mimari yoktur yazdıklarımında. Canım çok yanınca kaleme sarılırım. Hoş kalemle hiç yazamam. El yazım berbat. Eskiden daktiloydu şimdi bilgisayar. Bazen parmaklarım tuşlara yetişemiyorum. Süratli bir bilinç akışı oluyor, kesintisiz yazıyorum. Öykülerimi genellikle bir çırpıda yazardım. Sonradan daha oylumlu anlatılar yazdım. Onları da kısa sürelerde yazmıştım. Bende geleneksel bir yan daima varlığını sürdürdü ama yeni şeyler denedim sürekli.

Çocukken en çok da anne avuçlarına sığardık; şimdi koca kâinata sığamıyoruz!..Sayın Yalsızuçanlar, bizi uyuşturan ve gerçek hayatı unutturan nefsin sütünü içmeye başladığımızdan itibaren her ortamda bir savaş başladı. Somut, soyut her savaş ya ölümlerle ya da kangren olmuş ruhların yoksulluğu ile sonuçlandı. Biraz edebiyat ortamındaki savaşlardan bahsedebilir miyiz?

Bu sadece edebiyat ortamlarına özgü değil. Savaş içte var aslında, dıştaki bütün savaşlar içtekilerin yansıması. Nefis yani ruh terbiyeden geçmemişse sürekli ikilikte, çatışmada, savaştadır. Nefisle savaşa mücadele der arifler. Dış savaş ise cihat olarak nitelenir. Asıl savaş mücadeledir. Bir de savaşların daha derin, metafiziksel yansımaları, nedenleri vardır. Onları ehli bilir. Ben pek anlamam. Şöyle bir algıyı da doğru bulmuyorum: Eskiden her şey çok güzeldi, giderek kötüleşti, şimdi doruk yaptı. Böyle bir şey yok. Eskiden de şimdi de aynı şeyler olup bitiyor. Farklı biçimlerde oluyor hepsi bu. Edebiyat ortamlarındaki sorunlar daha çok okuryazarların ahlakiliğiyle ilgili.

Hız. Mevlana,
'köyden şehre göç etmek gerek' diyor.
Köy nefis, şehir ise gönül demek ki...

Hayatın kanına, boşluğu doğuran sığ çılgınlık girdiğinden beri yaşamın göbeğini tekmeler cehaletin kanatları! Eli kalem tutan insanların üzerine vebaldir aslında sundukları eserlerin insana vereceği her cümle. Siz bu anlamda bize neler söylemek istersiniz? Yazarların böyle bir sorumluluğu olduğunu düşünüyor musunuz?

Yazarın sorumluluğu sorunu benim de öteden beri ilgilendiğim, önemsemişim, birazcık olsun düşünüp yazdığım bir konu. Herkes sorumludur ama yazar daha çok sorumludur. Yazdığının kime, nasıl ulaştığını, nelere yol açtığını ölçemiyorsunuz. Bu boşluğa sıkılan kurşun gibi. Bu yüzden dramatik iletilerin ancak etik içinde kalınarak açıklanabileceğine inanıyorum. Bu da yazarın sorumluluğunu birkaç kat artırıyor.

Hüznün rayihası, yazarın yüreğine değdiği an başlar yazmak serüveni. Siz bu serüvene onlarca kitap sığdırdınız. Derlense toplansa minik bir kütüphane oluşturacak kırkı aşan kitaplarınız var. Sadık Yalsuzuçanlar niçin bu kadar çok kitap çıkardı?

Bilmiyorum. Aslında çok kitap yazdığımı da düşünmüyorum. İşte bütün öyküleri üç ciltte topladık. Birkaç roman. Deneme vs. Biraz masal yazmıştım. Biraz da bilimsel toplantılara katıldığımda tebliğ taklidi şeyler. Kitaplar nasıl çoğaldı, nasıl böyle oldu doğrusu pek anlayamadım. Kimseyi kıramıyorum. Bu kötü huyumdan çok çektim.

Kanatsız uçan her yürek manevi âlemin kokusuna mazhar olur! Bir yazar; terleyerek, bilginin toprağında duygu mayalayarak ve kelimelerin havzasında dua harmanlayarak edebî yanını o kutsi an'a hazırlar. Harflerse, tutduğumuz hayatın iliklerindeki efsunkâr elçilerdir. Siz, harflerin kutsal ırmağında yüreğinizi demlerken nedir onları cümlelerin düğününe götüren?

Ben daha çok iyileşme arzusuyla yazıyorum. Çocukluktan çok acılar birikmiş heybeye. Çok da yaralandım, örselendim. Zaman zaman niçin yazıyorum diye gönlüme geliyor. Aslında yazarların neden yazdıklarına kafa yorduklarını sanmıyorum ama bazen bu soru geliyor insana. Ben sanırım biraz daha huzurlu hissedebilmek için yazdım.

Anlatmanın hem acı hem tatlı yanı var. İnsan konuştuğuca yalnızlaşıyor derler ya, çok doğru. Yazdıkça da ruhunuz yağmalanıyor.

Nefis, yani ruh terbiyeden geçmemişse sürekli ikilikte, çatışmada, savaştadır.

İktidarda on yılı aşkın Adalet ve Kalkınma Partisi var. Türkiye büyük değişim ve dönüşüm yaşadı ama sağ cenahın iyi edebiyatçı, roman yazarı çıkarmadığı iddia ediliyor. Gerçekten de sağdan iyi yazar çıkarması gibi bir durum var mı? Varsa neye bağlıyorsunuz?

Edebiyatın siyasal olanla ilişkisi çok karmaşıktır. Belirli bir siyasal-toplumsal zemin edebiyatçı yetiştirmez. Edebiyatçılar belirli bir kültürel havza, bir iklim oluşturur. Sağdan iyi yazar çıkmaz diye bir ezber var. Bu, daha çok Kemalist sol geleneğin Türkiye'de uzun yıllar baskın oluşunun getirdiği bir şey. Hem böyle bir algı var hem de sanatın endüstriyel alanda belirleyici aktörleri Kemalist-Sol olmuş. Oysa sanat sınırların anlamsızlaştığı yerdir.

Yazmak, bilginin sancağında cehaletin darağacını yok etmektir. Edebiyata gönlünü, emeğini ve ömrünü verenlerden bazıları sonuna kadar, bazıları

ise başlamadan bitti felsefesinin gölgesinde yazın sanatını icra ediyorlar. Sayın Yalsızuçanlar, Türkiye'de edebiyatı teşvik etmek, canlandırmak için ne yapmak gerekir? Ödül törenleri işe yarıyor mu yoksa onlar da aşırı ideolojikler mi?

Ödüllerin, iltifatın, ilginin sadece edebiyatı, yazarı değil her şeyi etkilediği açık. Ama edebiyatçının çok fazla ödüle, ilgiye ihtiyacı olmaz. Okurla kurduğu temas dahi önemli olmakla birlikte belirleyici değildir. Edebiyatın, edebiyatçının etkinliğinin artması, kıymetinin daha çok anlaşılmasına bağlıdır.

Bir Şehir Kadar Kalabalıktır Bazılarının Yalnızlığı

Cahit Zarifoğlu

Şehir

'Bir başka ülkeye, bir başka denize giderim', dedin
'bundan daha iyi bir başka şehir bulunur elbet.
Her çabam kaderin olumsuz bir yargısıyla karşı karşıya;
-bir ceset gibi- gömülü kalbim.
Aklım daha ne kadar kalacak bu çorak ülkede?
Yüzümü nereye çevirsem, nereye baksam,
kara yıkıntılarını görüyorum ömrümün,
boşuna bunca yıl tükettiğim bu ülkede.'

Yeni bir ülke bulamazsın, başka bir deniz bulamazsın.
Bu şehir arkandan gelecektir.
Sen gene aynı sokaklarda dolaşacaksın,
aynı mahallede kocayacaksın;
aynı evlerde kır düşecek saçlarına.
Dönüp dolaşıp bu şehre geleceksin sonunda.
Başka bir şey umma-
Ömrünü nasıl tükettiysen burada, bu köşecikte,
öyle tükettin demektir bütün yeryüzünü de.

Konstantinos Kavafis

